

YOSH AVLODNI XALQ OG‘ZAKI IJODI JANRLARI VOSITASIDA MA’NAVIY DUNYOQARASHINI SHAKLLANTIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Isaqova Madinaxon

Qo‘qon davlat universiteti magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada xalq og‘zaki ijodi janrlarining yosh avlod ma’naviyatini yuksaltirishdagi roli va ahamiyati, ularning tarbiyaviy-ta’sirchan xususiyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, yoshlarning ma’naviy dunyoqarashini shakllantirishda xalq og‘zaki ijodining imkoniyatlari haqida fikr yuritiladi.

Kalit so‘zlar: xalq og‘zaki ijodi, ertak, doston, maqol, topishmoq, yosh avlod, ma’naviyat, tarbiya, dunyoqarash.

KIRISH

Yosh avlodni barkamol etib tarbiyalash, ularning ma’naviy va axloqiy qarashlarini shakllantirish jamiyat taraqqiyotining muhim omilidir. O‘zbek xalqining boy og‘zaki ijodiy merosi ana shu jarayonda asosiy vositalardan biri bo‘lib xizmat qiladi. Xalq og‘zaki ijodi — bu ajdodlarimizning asrlar davomida to‘plagan bilim va tajribalari, axloqiy me‘yorlari, orzu-intilishlari, hayotga bo‘lgan qarashlarini o‘zida aks ettirgan bebaho manbadir. Global madaniyatlar to‘qnashuvi kuchayib borayotgan davrda yoshlarimiz qalbiga milliy qadriyatlarni singdirish nihoyatda muhim.

ASOSIY QISM

Xalq og‘zaki ijodi – axloqiy qadriyatlar manbai

Xalq og‘zaki ijodi — bu avloddan avlodga o‘tib kelayotgan ertak, doston, afsona, maqol, topishmoq, latifa kabi janrlarni o‘z ichiga oladi. Bu janrlar orqali bolalar olamni tanishadi, yaxshilik va yomonlikni ajrata boshlaydi. Jumladan, ertaklarda ezgulik doimo yovuzlik ustidan g‘alaba qilishini ko‘rgan bola qalbida ijobiy his-tuyg‘ular shakllanadi. "Zumrad va Qimmat", "Bo‘ri bilan echki" kabi ertaklar orqali insoniylik, mehr-oqibat, halollik kabi tushunchalar bolalarga singdiriladi. Dostonlarda esa vatanparvarlik, jasorat, sadoqat kabi fazilatlar targ‘ib etiladi.

Maqollar va matallar – xalq donishmandligining namunasi

Maqollar xalq og‘zaki ijodining eng qadimiy va chuqur mazmunli shakllaridan biri bo‘lib, ularda xalqning o‘tkir aql-zakovati, hayotiy tajribasi jamlangan. "Mehnat qilgan odam to‘q bo‘ladi", "Yaxshilik qil, oshida bo‘l", "Ilm bilan amal yo‘ldosh bo‘lsa, odamlilik kamol topar" kabi maqollar yoshlar ongida ezgu fazilatlarini singdirishga xizmat qiladi. Tarbiya jarayonida maqollarni faol qo‘llash o‘quvchilarning mulohaza qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Ertak va dostonlar orqali milliy qadriyatlar singdirish

Xalq ertaklari va dostonlari o'zbek xalqining urf-odatlarini, milliy qarashlari, oila qadriyatlarini ifodalaydi. Ertak qahramonlari odatda oddiy, ammo aqlli, mard va halol bo'ladi. Ular har doim yaxshi ishlari evaziga mukofotlanadi. Bu esa bolalarda ijobiy xulq-atvorni shakllantirishda muayyan rol o'ynaydi. "Alpomish", "Ravshan", "Go'ro'g'li" dostonlari orqali esa yoshlar or-nomus, do'stlik, fidoyilik, ota-onaga hurmat kabi qadriyatlar bilan tanishadilar.

Og'zaki ijod janrlarini ta'lim tizimida qo'llash

Bugungi ta'lim jarayonida xalq og'zaki ijodidan foydalanish o'quvchilarning mantiqiy fikrlashi, axloqiy ongini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Boshlang'ich ta'lim bosqichida ertaklarni drammatizatsiya qilish, rollarga bo'lib o'qish, dostonlardan parchalar yodlash kabi metodlar orqali bolalarning nutqini va tafakkurini rivojlantirish mumkin. Maktabgacha ta'lim muassasalarida esa topishmoq va ertaklar orqali tasavvur, xotira va muloqot ko'nikmalari shakllantiriladi.

XULOSA

Xalq og'zaki ijodi yosh avlod tarbiyasida beqiyos ahamiyatga ega. Ularning ma'naviy-axloqiy qarashlarini mustahkamlash, estetik didini shakllantirish, til boyligini oshirish, milliy qadriyatlar bilan tanishtirishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Bugungi kunda bu bebaho merosni o'rganish va undagi g'oyalarni ta'lim-tarbiyaga joriy etish muhim vazifalardan biridir. Shunday ekan, xalq og'zaki ijodi namunalarini tizimli ravishda o'quv dasturlariga kiritish, ularni yoshlar ongiga chuqur singdirish orqali komil insonlar avlodini voyaga yetkazish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I. A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. G'anieva M. O'zbek xalq og'zaki ijodi. — Toshkent: O'qituvchi, 1990.
3. Yo'ldoshev A. Xalq og'zaki ijodi darslari metodikasi. — Toshkent: Fan, 2005.
4. Razzokov D. Ma'naviyat asoslari. — Toshkent: Sharq, 2017.
5. Saidov A. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — Toshkent: Iqbol, 2021.